

Püspökmolnári római katolikus Szent Tamás templom

- A Béke utcában álló, Szent Tamás apostolnak szentelt templom elődje a középkorban épült, de a pontos építési ideje nem ismert. Az Árpádok és az Anjou-királyok időszakában még Molnárhoz tartozott, Molnári határában állt. Valószínűleg azért oda építették, hogy Püspöki lakói is látogathassák. Kegyura a nemes Molnár nemzetség volt. Egy 1342-es oklevél úgy említi, hogy a Molnaar-i szent Tamás egyház. Az oklevélben egyébként Kálmán győri püspök felsorolja, hogy az egyes plébániák dézsmamegyede melyik egyházi méltóságot illesse. A Szent Tamás templomé a vasvári káptalan éneklőkanonokjának (cantor) járt. A 15. században valószínűleg ide temették Molnári Kelemen győri püspököt (1417-1438).
- A 15. század második felében valószínűleg egy családi viszály tört ki a Molnárit (és azzal együtt a Szent Tamás templomot is) birtokló Molnár-nemzetségen belül. A család végül elköltözött Vas megyéből, és Zalában telepedett le (lásd az ottani Molnári községet). A Szent Tamás templom körül pedig egyre több ház épül, kialakul egy új falu, ami levált Molnáriról. 1505-ben egy tizedszedő jegyzék már külön településként említi „Molnary”-t és „Zenththamas”-t. A Szent Tamás templom így Szenttamás község temploma lett.
- A 17. század elejére a reformáció térhódításával térségünk lakossága is evangélikussá lett. Szenttamáson volt az anyaegyház, melyhez Molnári és Püspöki is tartozott. A korból számos szenttamási evangélikus lelkész neve is fennmaradt. 1674-ben viszont már katolikus plébános élt Szenttamáson. 1697-ben viszont se katolikus plébános, se evangélikus lelkész nem volt itt. A 18. század elején párhuzamosan zajlottak katolikus misék és evangélikus istentiszteletek a szenttamási templomban. Az ellenreformáció térnyerésével 1725 után az utolsó evangélikus lelkész is eltávozott Szenttamásról, újra a katolikusoké lett a templom.
- 1701-ben az akkori kegyúr Nádasdy-család megbízásából Perénthi Mór János kőműves restaurálta a templomot, tornyát is felépítette régi magasságra, „le rontván a két hajlék között való kő épületet”. A munka elvégzéséért 100 Ft-ot, 10 köből gabonát, 1 pár sajtot és a plébánostól 1 köből tiszta búzát kapott. A tetőzetet és a tornyot Long Tamás szombathelyi ács javította ki 80 Ft, 4 köből búza, 3 köből rozs és 1 köből hajdina fizetése fejében. A templom ma is látható oltárai 1731-ben készültek el.
- Több irat szerint a ma álló falak 1758-ban épültek, amikor Sallér István kriptát építtetett a szentély alá. (Hogy az 1701-es felújítás után pár évtizeddel miért kellett új falakat építeni, nem tudjuk.) A 18-19. században a Sallér- és a Festetics-család több tagja ide temetkezett.
- 1773-ban Joseph Hausser szombathelyi kőműves mester kapott megbízást a templom átépítésére: visszabontotta, majd megmagasította a tornyot és a falakat (ezeket meg is erősítette), boltozatossá építette át az addig famennyezetes templomot, kórust is épített. Ezért 420 Ft bért kapott. A templomhoz sekrestye is épült, mai keresztelőkútja pedig 1803-ban készült el. A kegyúr (Festetics Taszilo gróf) renováltatta 1906-ban, ekkor villámhárítók is kerültek a tetőre. 1938-ban Károly Gyula művészi képekkel festette ki. Cseréptetőzetét a kegyúr kijavíttatta 1931-ben, a hívek pedig 1942-ben és 1952-ben, majd volt egy tetőjavítás a '90-es években is. A két nagy ablak helyett egészen újakat csináltattak 1952-ben. A templomkert drótsövény-kerítést kapott 1937-ben. Missziós fakereszt függ a bejárat mellett 1908-ból a hívek adományából. A templom déli falán a két világháború helyi áldozatainak emléktáblája látható.
- A katolikus templom a község meghatározó épülete: a katolikus szentmisék helyszíne (egykoron pedig az evangélikusok istentiszteletének helyéül szolgált), tornya a falu minden pontjáról látszik, egyúttal községünk egyik legrégebbi fennmaradt építménye. Kriptája az egykori kegyúri család több tagjának végső nyughelye, ill. valószínűleg itt van eltemetve Molnári Kelemen győri püspök is. Oltárai és falfestményei művészi kivitelezésűek.

Környezete (térre kiszélesedő utca közepén, kis halmon áll) a fennmaradt középkori utcaszerkezet szép példája.

